

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

Art. I. De Natura & Varietate Præsumptionum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)

TITVLVS XXIII.

De Præsumptionibus.

Probationibus & Instrumentis frequenter accedunt: aliquando succedunt Præsumptiones; cum istarum vis aliquando tanta sit; ut, aliis probationibus deficientibus, eas solas lequi & definitivè pronuntiare iudex possit.

ARTICVLVS I.

De Natura & Varietate Præsumptionum.

SUMMARIUM.

1. Præsumptionis definitio.
2. Differentia ab Indicio.
3. Et Fissione Juris.
4. Est quadruplex, alia Temeraria:
5. Alia Probabilis:
6. Alia Violenta, eaque vel Hominis, vel Juris:
7. Alia Necessaria, sive Juris & de Jure.

Præsumptio sic dicitur à dictione *Præ* sive ante, & verbo *Sumo*, quasi antelumptio quædam sit: estque Conjectura, sive iudicium de re dubia, ortum ex certis indiciis, sive signis & circumstantiis antecedentibus & consequentibus, quas cum eo, quod conijcimus, conjunctas, ex naturali connexionè, aut experientia constat; sic enim ex

fuga famuli ex ædibus eò tempore, quò pecuniæ inde ablata, vel inimici evagatione & cruentò gladiò ex loco, in quo cædes perpetrata est: ex concubitu cum foemina in eodem lecto, furtum à famulo, ab inimico eadem & fornicationem cum foemina commissam, præsumptio est; quòd hæc delicta cum ejusmodi fuga aut concubitu frequenter, aut ferè semper conjuncta esse, doceat experientia, aut connexio naturalis. Ita quoad sensum Mascard. *de Probat. Proam. q. 10. n. 8.* & Farinac. *Prax. Criminal. q. 36. n. 7.* & DD. plerique.

Præsumptio, etsi affinis aut similis sit, malè tamen à quibusdam confunditur cum Indicio, & non meliùs cum Fissione Juris. Cum Indicio; quia hoc est unum, vel plura signa & notabiles circumstantiæ, ex quibus aliquid conijcimus & judicamus, puta, ipsa fuga famuli eò tempore ex domo arrepta, quò res ablata: circumstantiæ inimicitia, cruenti ac stricti gladii & fugæ, cum cædis patratæ loco & tempore concurrentes &c. Præsumptio autem est ipsa Conjectura seu iudicium intellectuale, quod ex indiciis, sive signis & circumstantiis illis formatur; ac proinde indiciorum quidam effectus, Haunold, *Tom. 5. de J. & J. Traç. 4. n. 623.* & Pirrhing *ad hanc Rubric. n. 4.* Cum Fissione autem illà præsumptio Juris malè confunditur *Imprimis*; quia præsumptio non tem-

non semper est Juris, sed aliquando solius hominis, v.g. judicis, ex certis signis & circumstantiis aliquid conjicientis: ut quondam fuit ea, quæ Salomon ex commotione viscerum, sive affectu mulieris in infantem, illam hujus matrem esse, judicavit, Reg. Lib. 3. cap. 3. V. 27. ut c. *Afferre* 2. refertur. Fictio autem Juris, ut ipsum ejus nomen indicat, est solius Legis, sive Canonis; quorum quædam dispositio est. Deinde; quod præsumptio semper sit de re dubia, quæ, licet falsa esse possit, & aliquando sit, plerumque tamen aut valde frequenter vera esse solet: fictio autem nunquam conveniat cum veritate; cum per eam, ad inducendum aliquem Juris effectum, æquitati naturali non repugnantem, certa falsitas assumatur pro veritate, v.g. illegitimum pro legitime procreato, Religiosum pro mortuo, patrem & filium pro una eademque persona habendo. Et demum; quod præsumptio, non etiam Juris fictionum, una alteri valeat adversari; & propterea, duabus contrariis concurrentibus, ea, quæ fortior est, debiliorem enervet, aut omnino elidat, Menoch. de Præsumpt. Lib. 1. q. 8. d. n. 1. & Haunold. Trañ. cit. d. n. 624. Sic declarata

4. Præsumptio perquam utili partitione cum Speculat. Tit. de Præsumpt. §. 2. n. 1. dividi potest in Temerariam, Probabilem, Violentam & Necessariam.

Temeraria est, quæ levibus & vanis indicis, sive signis & circumstantiis nititur; cujusmodi olim erant Purgationes Vulgares, ex aqua frigida aut fervente, ex vomere vel alio ferro candente, ex duellis &c. desumptæ, hodièque censetur, quæ ex solo familiari colloquio cum alterius uxore adulterium conjicitur.

5. Probabilis, quæ ex indicis verisimilibus, & cum eo, quod ex iis præsumitur, frequenter, non tamen ferè, temper con-

junctis, desumitur: ut quæ mulier, quæ cum aliis viris libenter & frequenter versari & mariti conspectum declinare solet, non pudica esse judicatur.

Violenta, quæ ex vehementibus multumque urgentibus, & cum re præsumptâ ferè & regulariter conjunctis, indicis est orta; ut quibus eum, qui solus cum sola, nudus cum nuda, in loco secreto, aut eodem lecto est repertus, fornicarium, c. *Literis* 12. eum, qui natus est ex uxore, cui maritus cohabitavit, legitimum, l. *Filium* 6. ff. de His, qui sui vel alieni, Baptizatum eum, qui inter Christianos natus & educatus est, c. *fin. de Presbyt. non baptiz. in 6.* præditum usu rationis, qui septenniis, c. *Unic. pr. de Despons. impub. in 6.* potentem ad copulam carnalem puellam, quæ duodecim: juvenem, qui quatuordecim annis est major, c. *Continebatur* 6. c. *Attestationes* 10. eadem Rubr. & l. *Minorem* 4. ff. de Ritunupt. decimas ad Parochum pertinere; quod fundi, ex quibus proveniunt, intra ejus parochiæ fines siti, c. *Ad decimas* 2. de Restit. Spo. liat. in 6. & Ecclesiam, intra alicujus diocesis fines sitam, istius Episcopo subiectam, judicamus, can. *Omnes Basilica*, 16. q. 7. c. *Constitutus* 6. de Reliq. domib. &c.

Atque hæc præsumptio rursus vel est Hominis, vel ipsius Juris. Hominis dicitur, quæ ex uno vel pluribus multum urgentibus indicis viri prudentis, puta, judicis, aliquid conjicientis, judicis formatur, & Lege vel Canone aliquo approbata non est: qualis quondam erat Salomonis, ex affectione de matre pronuntiantis cit. cap. 3. n. 27. Juris est, quæ nititur auctoritate & dispositione Juris, ex certis indicis aliquid de re dubia judicantis, & judicari præcipientis: cujusmodi sunt, c. *Literis* l. *Filium* cit. aliisque textibus paulò ante allegatis relatæ. Quæ Juris præsumptio ulterius vel est Juris tantum,

E e e 2

ut iis-

ut iisdem textibus relatæ omnes: vel iuris & de Jure simul, sive, ut etiam vocatur, 7. Necessaria, quæ ex certis indiciis, sive signis & circumstantiis aliquid præsumitur ex dispositione Legis vel Canonis, id pro veritate firmiter haberi præcipientis, & directam probationem in contrarium regulariter non admittentis: cujusmodi præsumptione olim sponsus de futuro, sponfam carnaliter cognoscens, id affectu conjugali fecisse; ac proinde in matrimonium cum ea consensisse judicabatur, *c. Is, qui fidem 30. de Spons. & Matr.* et si tale matrimonium, tanquam clandestinum, postea irritatum fuerit à Concilio Trid. *Sess. 24. cap. 1. de Reformat. matr.* Eodem modo mulier, per sesqui annum cohabitans viro, cui nuplerat, præsumitur interea in eum consensum renovasse, *c. Ad id 21. de Spons. & Matr.* & professionem metu editam ratificasse, qui, causâ metus cessante, contra illam quinquenniò non reclamavit, Trident. *Sess. 25. cap. 19. de Regular.* Jure etiam Civili mulier pro accepto pretio fideiubens, si super eo confectum & tribus testibus munitum sit instrumentum, quò ab ea pro fidejussione pretium acceptum continetur, S. C. Velleiani exceptione non juvatur; quòd non ex levitate & fragilitate sexûs, sed lucri cupiditate intercessisse præsumatur. Ita *citr.* alique DD. hujusmodi Præsumptiones toties statuentes, quoties Jura, probationem in contrarium non admittendam, decernunt: imò, quoties Præsumptionem vocant Violentam, aut Vehementem: vel aliquid haberi volunt pro veritate, ut Haunoldus *Tract. cit. n. 632.* advertit cum *cit.* Menochio *q. 3. à n. 20.* & Panormit. in *c. Quanto 8. h. n. 2.* monente, vocabula *Juris & de Jure* Magistralia, hoc est, à Magistris seu Doctoribus excogitata: non à Juris Conditoribus introducenda esse.

ARTICULUS II.

De vi Præsumptionis
Temerariæ & Probabilis.

SUMMARIUM.

8. Præsumptio Temeraria nullam:
9. Probabilia semiplenam probationem aut indicium faciunt.
10. Ex adolescentia de senectute:
11. Ex præterito de futuro,
12. Et aliquando ex presenti statu de præterito conjicimus:
13. Nisi res naturâ mutabilis sit.
14. Nota in locis remotis non ignota in vicinis:
15. Judicium declinans causa sua distendere,
16. Et criminis conscientia angustari ante:
17. Non etiam post institutam accusationem &c. præsumitur:
18. Nisi alia adminicula concurrant.

HAtenus declaratarum Præsumptionum Prima sive Temeraria, quæ etiam Levis & Vana suspicio vocatur, vim probationis in judiciis nullam habet, aut meretur, *can. Semper, 2. q. 1. can. Oves, 6. q. 1.* ubi relatus Papa, *Omnis, inquit, suspicio potius est repellenda, quam approbanda vel recipienda: c. Ex tuarum 8. de Purgat. Canon. c. Significantibus 2. de Purgat. vulg. c. Inquisitioni 44. ibi, Levis & Temeraria credulitate explosa, de Sent. Excommunicat.* quia indicia, quibus nititur, cum re præsumpta vix ullam, imò ferè nullam habent connexionem: nec rarò sunt vanæ & superstitiosæ tentationes Dei, *Speculat. Tit. de Præsumpt. 5. 2. n. 1.* Menoch. *de Præsumpt.*